

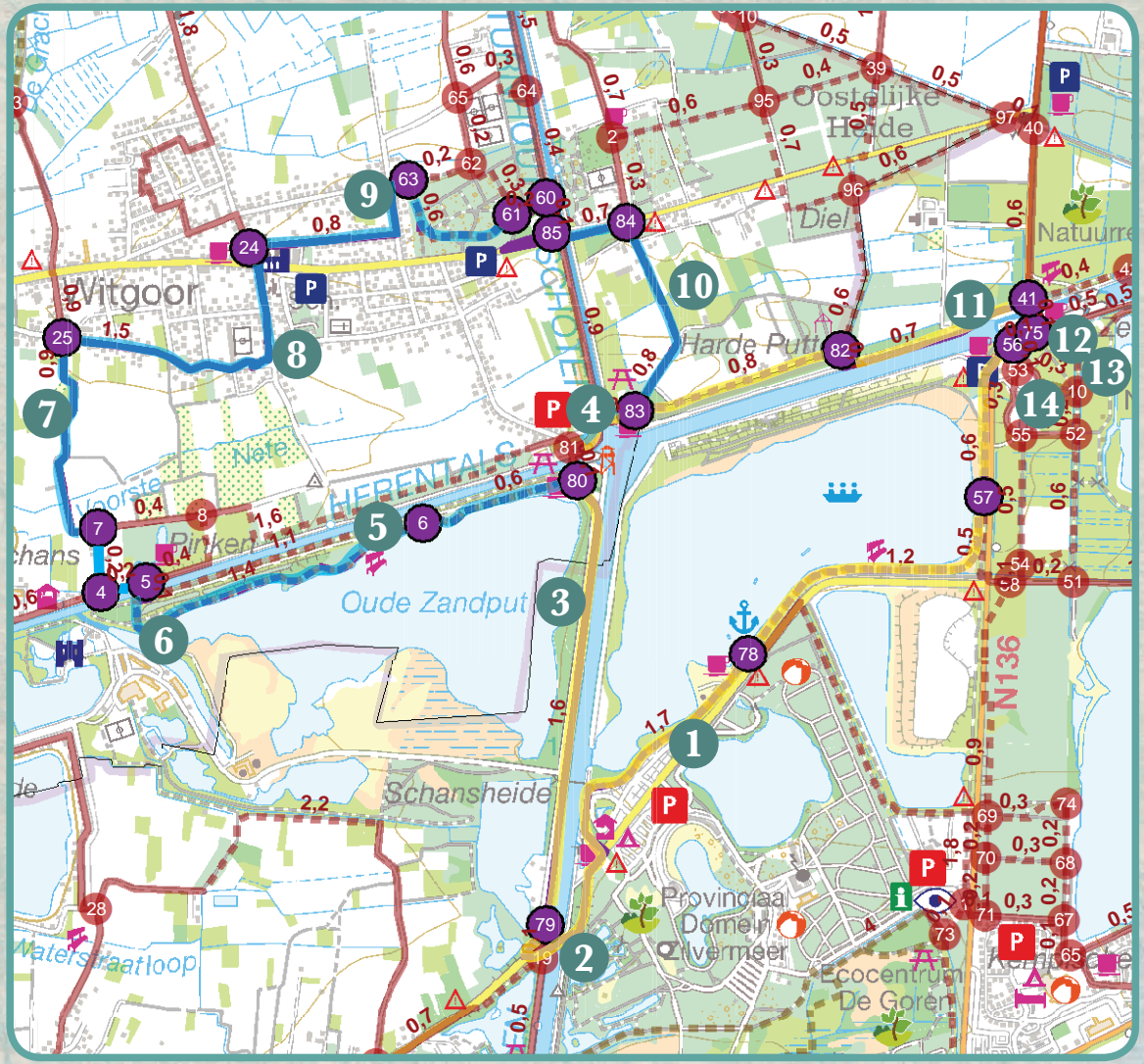
wandellus 8,2 km

wandellus 7,6 km

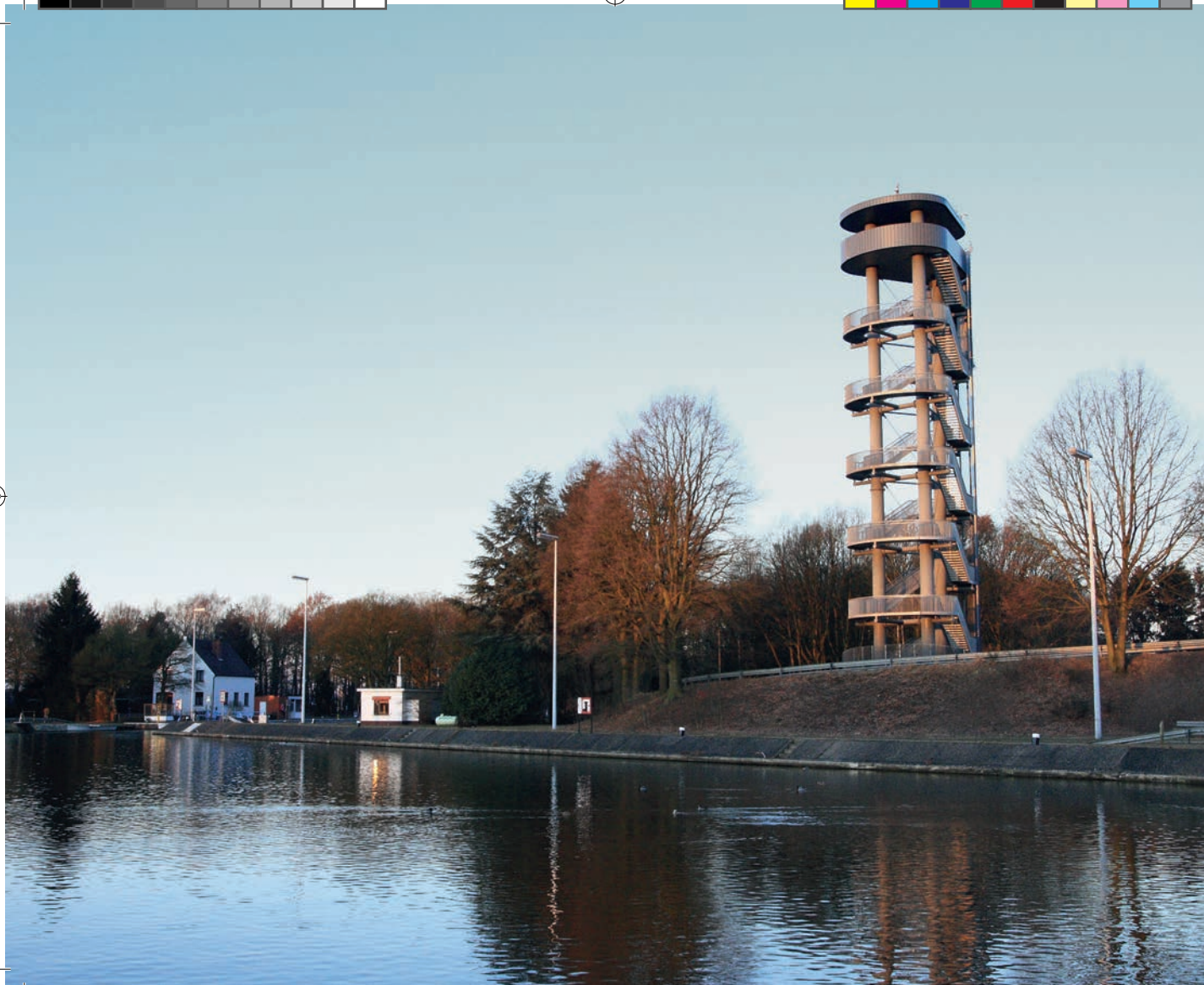

De
Betoverende
Kampen

WANDELROUTE
Langs Mysterieuze Meren
Dessel en Mol

1. Waterduivel in de put | nabij knooppunt 78
2. Weg met de Russen! | knooppunt 19
3. Sint-Bernardus van 't Sluis | nabij knooppunt 80
4. Vliegend orkest op Sas 4 | knooppunt 81
5. Vrouw met zeis | knooppunt 6
6. De Klokkenput van Dessel | knooppunt 5
7. Het laatste heksenproces in België | tussen knooppunt 7 en 25
8. De tovenaar van Dessel | nabij knooppunt 24
9. Duveltje in de zak | knooppunt 63
10. De Gloeiende paap | nabij knooppunt 84
11. De verdwenen Blauwe Kei | knooppunt 41
12. Het verdwenen kasteel van Mol Maat | knooppunt 56
13. Heksenkring | knooppunt 56 (in het bos Mol Maat)
14. Moderne heksen van Mol | tussen knooppunt 56 en 57

Welkom in De Betoverde Kempen

Deze wandeling dompelt je onder in de mysterieuze Kempense Meren. De kronkelende weggetjes langsheen turf- en zandputten zaten vroeger vol vreemde wezens en onverklaarbare geluiden. We nemen je ook even mee naar heksendorp Witgoor. Daar werd ooit zoveel zwarte magie beoefend dat het bijna vreemd is dat het Witgoor niet Zwartgoor werd genoemd. Inspiratie voor deze wandeling vonden we in de oude volksverhalen die gelukkig door mensen uit deze streek werden neergeschreven.

PRAKTISCH

||||||| LUSSEN

De blauwe lus: **8,2 km**

De gele lus: **7,6 km**

||||||| KNOOPPUNTEN

Blauwe lus

Vertretpunt Port Aventura

78 - 79 - 80 - 81 - 83 - 82 - 41 - 75 - 56 - 57 - 78

Gele Lus

Vertretpunt Sas4-toren

81 - 80 - 6 - 5 - 4 - 7 - 25 - 24 - 63 - 61 - 60 - 85 - 84 - 83 - 81

||||||| STARTPUNTEN EN PARKING

Port Aventura, Zilvermeerlaan 9, 2400 Mol | knooppunt 78
Sas 4-Toren, Nieuwedijk 72Z 2480 Dessel | knooppunt 81

||||||| DRINKEN EN ETEN

De strafste verhalen worden gebrouwen tussen pot en pint.
Bezondig je aan ‘toogklap’ op volgende plaatsen:

Port Aventura, Zilvermeerlaan 9, 2400 Mol | knooppunt 78
Kleppende Klipper, Waterstraat 43, 2400 Mol | knooppunt 56
Jagershof, Waterstraat 43, 2400 Mol | knooppunt 75
Pannenkoekenboot, Sas 4, 2480 Dessel | knooppunt 83
Café Sas 5, Schans 15, 2480 Dessel | knooppunt 5
Café De Keeper, Meistraat 155, 2480 Dessel | knooppunt 24
Café De Koerel, Meistraat 146, 2480 Dessel | knooppunt 24
Taverne De Witte Haas, Groesgoor 31, 2480 Dessel | knooppunt 2

1 Waterduivel in de put

In de Molse putten vind je niet alleen vis. Vroeger zagen de mensen hier monsterachtige watergeesten met gezellige namen als de ‘pekker’, het ‘pekmenneke’, ‘den draaier’ of de ‘tenenbijter’. Ook de duivel vertoefde graag in het water. De Molse waterduivels hadden een haak waarmee ze onvoorzichtige voorbijgangers bij de voeten grepen en de dieperik in sleurden. Niet al te dicht aan de oevers dwalen, is dus de boodschap.

De waterduivels- en monsters vertoeven het liefst in oude turf- en sprietputten. Maar ze werden ook gespot in de zandputten die hier in Mol en Dessel het landschap bepalen. Het kanaalmeer is zo'n oude zandput.

In de nabijgelegen Put van 't Rauw zagen de inwoners van het dorp Rauw ooit een soort monster van Loch Ness. Stel je voor! Nader onderzoek wees uit dat het ‘monster’ rubberen banden waren die enkele grappenmakers in het midden van de put hadden gelegd.

2 Weg met de Russen!

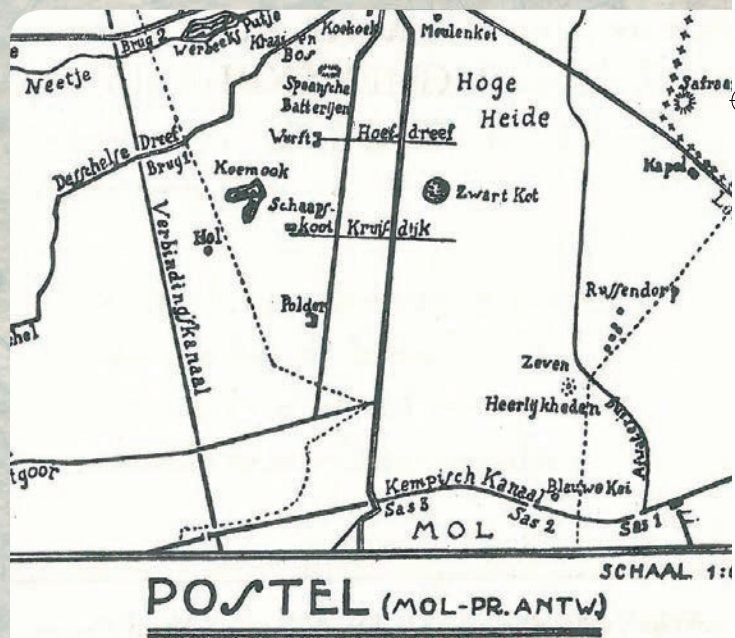
Een echt gebeurd verhaal met in de hoofdrol de mensen van 't Sluis (Mol) en die van 't Russendorp. Inzet: waar moeten die van 't Russendorp naar de kerk gaan? Fragment uit een brief van de pastoor van Postel aan de vicaris van Mechelen (1878):

Ik verneem met grote verwondering dat de mensen uit de heide, op het Russendorp door Sluis worden geweigerd omwille van de last. Ik stond die mensen bij in nood, dag en nacht, met groot gevaar voor mijn eigen leven en in zulk een woeste heide.

In de 19de eeuw ontstaat er een grenstwist tussen de parochies Sluis en Postel. Loopt de parochie Sluis tot aan het kanaal of nog een stuk verder de heide in? Daar liggen enkele afgelegen wijken waaronder het Russendorp.

- Die van 't Sluis zeggen: *“Sluis eindigt aan de vaart! We gaan die van 't Russendorp toch niet helemaal naar de kapel van 't Sluis laten komen. Da's drie kwartier wandelen. Postel is voor hen dichterbij.”*

- De pastoor van Postel ziet het anders: *“Die van 't Sluis willen de stakkers van het Russendorp niet. In 't Russendorp wonen enkel arme mensen, allen zijn huurlingen. Bovendien is 't Russendorp vanuit Postel onbereikbaar.”*

Het zou nog lang duren vooraleer de kogel door de kerk is. Russendorp zou onder Sluis vallen, maar de 'Russen' mochten kiezen of ze bediend werden door de Postelse of Sluise pastoor. Vandaag valt Russendorp deels onder Mol en deels onder Lommel.

Woonden er echt Russen in het Russendorp? Neen, de naam verwijst naar graszoden (bieszoden) waarvan de kleine, armoedige huizen waren gemaakt. In het dialect noemen ze een graszode een 'rus'.

Sint-Bernardus van 't Sluis

In de sacristie van 't Sluis hing een grote hesp. Als de pastoor 's morgens de mis had gedaan, moest de koster voor hem een pannenkoek met hesp bakken. Wanneer de pastoor weg was, bakte de koster stiekem voor hem ook eentje.

"Die hesp is toch zo snel op," merkte de pastoor op.

"Ik zal wel eens een oogje in het zeil houden," zei de koster.

De pastoor at de dag nadien zijn hespkoek en vertrok. De koster bakte voor zichzelf ook een koek en legde in de pan nog een nieuwe koek. Hij zette de pan op het vuur en plaatste er het beeld van Sint-Bernardus naast.

"Vlug, meneer pastoor, vlug! Ik ken de dief. Hij zit nu in de keuken," riep de koster.

De pastoor pakte snel een knuppel en rende naar de keuken. Daar stond de dief. De pastoor sloeg... krak...

Sint-Bernardus in tweeën.

Groot probleem! Over enkele dagen was het Sluis kermis. Sint-Bernardus moest als patroonheilige van het dorp in de kerk staan en nadien met de processie mee worden gedragen.

SLUYS-MOL
Sint-Bernardus, feest 20 Aug., Patroon der Parochie.

De koster had een idee: “We vragen het Cloostermanneke, da’s maar een klein ventje. Die kan als Sint-Bernardus dienen. In ruil geven we hem wat toemaat (gras).”

“Goed,” zei het Cloostermanneke. Hij smeerde honing op zijn gezicht zodat hij blonk als een kerkbeeld en nestelde zich op de troon van Sint-Bernardus. Tijdens de eerste mis liep alles goed, maar met de hoogmis werd het heel warm. Het kerkraam stond open. De bijen en wespen vlogen binnen. Cloostermanneke pinkte met zijn oog, blies de beesten weg, bewoog zijn arm eerst zachtjes maar dan heel hevig. “Sint-Bernardus leeft!” riepen de Sluizenaren, “en hij kan praten.”

“Voor God en zijn heiligen, ik blijf hier niet langer staan! Dat ze hun toemaat maar houden.”

En weg was Sint-Bernardus, naar veiligere oorden... de Sluise café’s waar het kermisfeest al stevig was losgebarsten.

Vliegend orkest op Sas 4

Het spookt op Sas 4. Karel Peeters uit Witgoor getuigt:

“Mijn schoonbroer, die werkte op de vaart met de paarden. Hij kwam aan sas 4. Plots hoorde hij gesuis in de lucht. Hij keek om maar zag niets. Als hij boven op de berg kwam begon het geluid weer: trompetten die muziek maakten. Toen zag hij 25 paarden en 25 witte mannen door de lucht rijden. Hij vluchtte naar het huis van de boswachter. Daar herkenden ze hem niet meer, zo hard was hij afgefallen van de schrik.”

Ook Moe Govaerts uit Dessel hoorde hier eens een fanfare, maar zag niets.

Bizar, zo'n vliegend orkest, maar zeker niet uitzonderlijk. In heel Europa bestaan er volksverhalen over de 'Wilde Jacht', een bovennatuurlijk verschijnsel dat vaak gezien werd als de voorbode van onweer. In veel verhalen hoort men muziek op de plaats waar de stoet raast. Die stoet kan uit echte jagers met honden en hoorns bestaan, maar evenzeer uit andere figuren.

Moll — Sas nr 4 | Ecluse n° 4.

Bestaat er een verklaring voor dit fenomeen? Meerdere zelfs:

- Het is een stoet van overledenen, aangevoerd door legendarische figuren of goden (Wodan, Odin). De deelnemers van de jacht zijn meestal gewelddadig om het leven gekomen en zwerven om die reden nog rond over de aarde.
- Het zijn simpelweg huilende wolven of overtrekkende ganzen en die brengen de fantasie van de mens op hol. De plaats waar de Sas4-toren staat, heette vroeger trouwens 'Wolfsbos'.

5 Opgepast: Vrouw met zeis!

Een vrouw met een zwarte mantel en zeis? Dat moet een heks zijn! Niet in 't Witgoor (Dessel). Om dat te begrijpen, moet je eerst iets weten over 'de vaart' en zijn 'vaartketers'.

'Vaart' is Kempens voor kanaal. Vroeger waren er nog geen binnenschepen met motor. De schepen moesten langs de kant verder getrokken worden. Dit noemen we 'jagen' en verklaart meteen ook de naam 'jaagpad' voor de weg parallel met het kanaal. Het jagen gebeurde door mannen, vrouwen en zelfs kinderen. Later gebruikten ze ook paarden. De hoefijzers van die paarden ketsten af op de keien van het jaagpad. Een 'vaartketer' is dus iemand die met paard een schip verder trekt.

In het Witgoor woonden veel vaartketers. Om de twee huizen was er één man die op de vaart werkte. Daarom moesten de vrouwen het boerenwerk thuis doen. Als je een vrouw met zeis zag lopen, dan was ze hoogstwaarschijnlijk van 't Witgoor.

De klokkenput van Dessel

Aan Sas 5, rond de statige Villa de Schans liggen heel wat waterputten. Het ideale decor voor dit verhaal door Frans Vos verteld:

'Een ridder kwam van de kruisvaart. Hij was op weg naar Westerlo om zijn vrienden op te zoeken. Hij vertrok vanuit de abdij van Postel waar hij had overnacht. De ridder reed door de Desselse hei en daar verdwaalde hij. Het werd al later, dus legde hij zich in de hei te rusten. Plots werd hij wakker en hoorde uit het moeras een klokje. Hij volgde het geluid dat bleef klinken. Toen het licht werd, stond hij ineens voor de Sint-Dimpnakerk in Geel.'

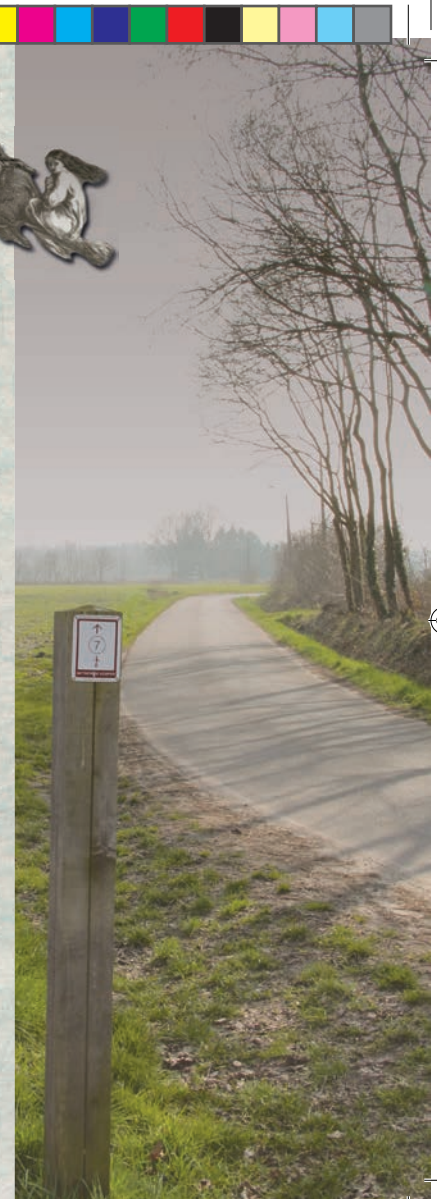
Het laatste heksenproces in België

Het laatste heksenproces van België? Dat speelde zich in 't Witgoor af. Voor één keer was het de heks zelf die het proces aanspande en ook won. Een echt gebeurd verhaal... uit 1950.

Volgens de dorpsbewoners bezat Martha S. 'zwarte magie'. Het begon in 1948. Martha was heel begaan met de zorg voor haar kippen. Ze merkte op dat mussen er geregeld van doorgingen met het kippengraan. Haar man zei: "Je moet het graan in de schuur gooien, dan kunnen de mussen er niet aan." Maar de slimme mussen vonden al snel een manier om binnen te dringen. Martha stooft dan de schuur binnen om de mussen te verjagen. Op een dag vloog zo een mus tegen het raam en viel bewusteloos neer. Ze schonk het versufte vogeltje aan het zoontje van de burens. Trots toonde het zoontje zijn aanwinst. En dat gebeurde nog een paar keer. De buurvrouw werd nu ongerust. Was het niet zo dat heksen in staat zijn om mussen dood uit de lucht te laten vallen? Zou haar buurvrouw... een heks zijn? Het zoontje mocht niet meer naar Martha gaan.

Toen Martha iets later wafels bakte en ze aan de buurvrouw aanbood, weigerde die. Vreemd, de burens hadden altijd goed met elkaar kunnen opschieten? Het ging van kwaad naar erger. Maria merkte dat ook andere burens niet meer met haar spraken. Was een andere buurvrouw niet zwaar ziek geworden door de Kwade Hand van Martha? Het dorp keerde zich tegen Martha de heks. Na twee jaar was Martha de roddels moe. Ze diende klacht in tegen de buurtbewoners wegens laster en eerroof. Martha won de zaak, ze was onthekst.

De tovenaar van Dessel

Dessel is een tovenaarsdorp. Geen Tita Toverenaar in Dessel, maar wel Teer den Toverenaar, een heel berucht figuur. We zetten de kunsten en krachttoeren van deze Kempense tovenaar op een rijtje:

- Een paar jonge mannen zagen ooit hoe den Teer met zijn stok tegen de stijl waar de ketel aanhing, sloeg. Plots kwamen er 100.000 muizen uit. De jong gasten werden stijf van de schrik en durfden niet meer naar huis gaan.
- Den Teer ging eens op café en zei tegen de cafébazin: "Gij hebt veel geld in uw kassa zitten. Zal ik het er eens allemaal uithalen?" De cafébazin knikte beslist: "Probeert maar, de schuif is op slot," en ze stak de sleutel in haar rok. Toen de Teer enkele uren later naar huis ging, sprak hij tegen de bazin: "En, kijkt eens in uw schuif, meiske." Al haar geld was weg! Ze begon te huilen. "Maar meiske toch," zei den Teer, "hier is uw geld. Ik ben rijker dan gij." Hij haalde het geld uit zijn zak en legde het op de toog.
- Op Kivademeer was een koe aan het bevallen. Toen den Teer aankwam, werd het dier onrustig. Het kalfje werd doodgeboren. Volgens de boeren lag dat aan den Teer die beesten betoverde.
- Den Teer kon zichzelf veranderen. Iemand van Dessel wandelde eens een stukje mee met de tovenaar. Aan de oude molen zei den Teer: "Ik ga even weg. Wandel maar door." Den Teer trok de bossen in. Een beetje later kwam hij terug... als een grote hond.
- Teer den Toverenaar was gaan lopen bij het leger. De gendarmen zaten hem daarom achterna. Den Teer sprong in de gracht met vlak achter hem de gendarmen. "Tijd dat ik me verander in een biesbos," dacht Teer. Hij toverde zichzelf om. Zijn paarden aten toen de haren van zijn hoofd, maar de gendarmen konden hem niet meer vinden.

9 Duveltje in de zak

Op een hoeve in Dessel kwam er ooit een man binnen. Hij woonde ergens in een hut, een vreemde kerel. “Mag ik hier wat komen rusten?” vroeg hij. Hij zag er doodmoe uit. “Wat is er gebeurd?” vroeg de boerin. “Ik heb slaag gehad van 12 mannen. Wie? Geen idee want ik zag ze niet. Ik hoorde alleen maar gesuis in de lucht.” De boerin kende de man vaag en had al eens horen zeggen dat hij met de duivel omging. Plots pakte de man een klein zwart manneke uit zijn zak. “Dat heb ik vandaag niet gewassen. ’t Is een duivelsjong en ik moet dat alle dagen wassen. Daarom heb ik net slaag gehad.”

10 De Gloeiende paap

Een oud verhaal uit de streek werpt een licht op een lichtgeest die heel vaak werd gezien: de gloeiende paap. Ook hier speelt het kanaal een rol.

Een jonge man komt op een dag in de Postelse Bossen oog in oog te staan met een roversbende. Hij probeert te ontsnappen en vecht hard, maar zijn paard is bang van de fakkels die de rovers dragen en begint te steigeren. De jonge man valt en wordt gevangen genomen. De rovers nemen hem mee de bossen in. Daar is hun rovershol dat vol wapens hangt. Naast de rovers zitten er ook twee vrouwen: de vrouw van de bendeleider en zijn dochter, een mooi meisje van ongeveer 20 jaar. De dochter verzorgt de jonge ridder. "Het kan toch niet dat zo een lief meisje de dochter is van die bruuft," denkt de jonge man. Misschien is ze uit haar ouderlijk nest weg geroofd. Hij herinnert zich een verhaal van een graaf waarvan de dochter werd ontvoerd en nooit meer terugkwam.

Op een dag slagen de jongen en het meisje erin om het rovershol te ontvluchten. Hij brengt het meisje naar haar ouders die hun

geluk niet op kunnen. Niet veel later treden ze in het huwelijk. Hij deelt zijn verhaal ook met andere kasteelheren die een klopjacht inzetten op de gevreesde rovers.

Ondertussen wordt het rovershol in de Postelse bossen ontdekt. De gangsters kunnen helaas ontsnappen. Enkel de vrouw van de kapitein wordt gevat en verbrand. De bendeleider wil het verraad en zijn vrouw wreken. “Hij die aarzelt op het ogenblik van de wraak, zal brandend en gloeiend over de velden rondolen! Als ik niet slaag in mijn wraak, dan zal ik mijn eigen vloek ondergaan”. De rovers vertrekken.

De hoofdman verkleedt zich als pelgrim en klopt aan bij het kasteel van de jonge man. Hij wordt niet herkend en mag de nacht blijven slapen. Wanneer hij 's nachts wil gaan moorden, ontdekken enkele dienstboden zijn plannen. Ze schieten de bendeleider neer en zien hoe enkele rovers het lichaam mee de bossen in sleuren.

Sindsdien zag men in Postel en Dessel de ‘gloeiende paap’ of ‘Gloeiige’. Sommige zagen er de bendeleider in die zijn eigen vloek ondergaat. Of was het gas dat uit het moeras opsteeg? Toen het Kempens Kanaal werd gegraven, in het najaar van 1844, verdween het moeras en ook de gloeiende paap.

De verdwenen Blauwe Kei

Langs het kanaal, net voorbij de Baileybrug, kroonde ooit een legendarische steen het landschap: de Blauwe Kei. Een grote steen van ongeveer drie tot vijf meter. Een menhir, langwerpige, die bloedde wanneer je er met een speld of riek in prikte. Onder de wonderkei zou een Russische keizer begraven liggen. In 1813 trokken de Russische Kozakken hier door de streek. De Blauwe Kei gaf meteen ook de naam aan de streek er rond (een wijk aan de andere kant van het kanaal).

Die wonderlijke steen wil je wel eens met eigen ogen zien? Pech! In 1922 is de Blauwe Kei verdwenen met het uitbaggeren van het kanaal. Sindsdien rust hij onder het Molse zand.

De Molse Menhir blijft trouwens tot de verbeelding spreken. Per vergissing verwarde cartograaf Vandermaelen de Blauwe Kei met de Steen der Zeven Heerlijkheden iets verder op. Dit zorgde voor heel wat verwarring zelfs tot in de jaren 1980. Toen liet de Molse Kamer voor Heemkunde de Steen der Zeven Heerlijkheden opknappen en plaatste er een bordje bij. Enkele dagen later werd deze steen geroofd door de inwoners van de Blauwe Kei, want het was 'hun steen'. Ondertussen staat de Steen der Zeven Heerlijkheden weer op zijn plaats. De Blauwe Kei is nog altijd vermist.

Het verdwenen kasteel van Mol De Maat

In Mol en omstreken vind je heel wat kastelen die tot de verbeelding spraken. Vaak zijn die kastelen verdwenen of hebben ze nooit bestaan. Zoals het kasteel van de Hessie (Mol-Ezaart) of het kasteel van Oversteen (Meerhout). Een kasteel dat wel degelijk heeft bestaan, is dat van Mol De Maat. Vandaag zie je enkel nog het koetshuis dat werd omgevormd tot een jeugdkamp. Je herkent op het domein ook nog de sporen van het kasteelpark. Ook zie je nog een oude kelder. Die was niet van het kasteel, maar van een nabijgelegen gebouw.

Het kasteel werd in 1910 gebouwd door baron Edmond van Eetvelde. Zijn vader Antoon Van Eetvelde was één van de pioniers van de Molse zandwinning. In 1939 kocht de gemeente Mol het kasteel en de omliggende gronden aan. Het kasteel werd tijdens de twee oorlogen gebruikt als uitvalsbasis voor oorlogsactiviteiten. Tijdens WOI was het een hoofdkwartier voor de dodendraad, de grensversperring met Nederland waar veel streekbewoners tijdens het smokkelen het leven lieten. Gedurende WOII verbleven de 'bruinhemden' ('Vrijwilliger Arbeidsdienst voor Vlaanderen') in de gebouwen. Na WOII raakte het kasteel in verval en verdween het geleidelijk aan uit het landschap.

Heksenkring

Een wonder der natuur? Of een plek waar de heksen 's nachts kwamen dansen? Op Mol De Maat, in het oude kasteelpark, vind je een heksenkring van bomen. Wie zich in zo'n toverkring waagt, loopt het risico er nooit meer uit te geraken. Betreden op eigen risico...

Moderne heksen van Mol

Naast de baan naar Postel, niet ver van het kruispunt richting Port Aventura zie je op domein De Maat een berg met een cirkel stenen. Een eeuwenoude cultusplaats in de sfeer van Stonehenge? Deze plek is nog niet zo heel oud. Ze werd in de jaren 1990 opgericht door een groep moderne heksen of Wicca, een zogenaamde coven. Deze coven gebruikt Germaanse en Keltische rituelen om hun band met de aarde en natuur te versterken. Kortom, ook vandaag vind je nog heksen in de Kempen!

Colofon

Vormgeving

Dasi

Teksten

erfgoedcel k.ERF

Bronnen

Volkverhalenbank, Boeken, artikels en foto's uit het gemeentearchief Mol, De Molse Kamer voor Heemkunde, Heemkring Zeven Neten Retie, Archief Rauwse Werkgroep voor Cultuur en Geschiedenis, Toerisme Mol, Toerisme Dessel, Toerisme Retie, Heemkring De Griffioen Dessel, Jakob Smitsmuseum Mol

Kaart

©'2014 Toerisme Provincie Antwerpen – www.toerismeprovincieantwerpen.be

Voor verbeteringen en suggesties op de routes en de bewegwijzering: www.routedokter.be

The logo for K.ERF, featuring the text 'K.ERF' in a white serif font on a teal shield-like background with a white border.

Het Kempense landschap is een boek vol verhalen. De mensen hier hielden van vertellen en dat doen ze vandaag nog steeds. Over mysterieuze grensstenen, miraculeuze kapellen en de bespookte heide. Plaatsnamen met klinkende namen als ‘heksenberg’ en ‘alverenberg’ herbergen duidelijk een straf verhaal. Er zijn ook veel verhalen die naar het verleden verzonken zijn. In deze reeks wandelingen nemen we je op pad langs enkele ‘betoverde’ Kempense plekken. Plaatsen die vroeger gemeden werden omdat er dwaallichten sluimerden of omdat de duivel er graag danste. Plaatsen die desondanks of net daarom betoverend mooi zijn.

Wandelkaarten ‘Betoverde Kempen’

Bokkenrijders, Beredoezen en Bosgeboefte | Retie, Dessel, Mol

Langs Mysterieuze Meren | Dessel, Mol

Betoverende Bergen | Balen, Mol, Meerhout, Geel

Duivels Danspaleis | Balen

Muizenissen en Magie | Geel, Laakdal

Fietskaart ‘Betoverde Kempen’

Routes doorheen Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Meerhout, Mol, Retie

